

Mathieu Dejean

Olivier Besancenot: ”Fascismen ett reellt hot”

Ur *Mediapart*, 16 januari 2024

Intervju med Olivier Besancenot¹ om dagens högerextremism och vänsterns uppgifter



Besancenot. Foto Pierre-Selim CC BY 3.0

Protester mot den nya invandringslagen, en splittrad vänster, en värld där mycket står på spel med uppgång för extremhögern och dess idéer i Europa ... Olivier Besancenot, två gånger kandidat i presidentval för *Ligue communiste révolutionnaire* (LCR), 2002 och 2007 (då han fick 4,25 respektive 4,08 procent), idag vanlig medlem av *Nouveau parti anticapitaliste* (NPA). Hans parti föreslog nyligen *La France Insoumise* (LFI) att göra gemensam sak i Europavalet i år.

Läget i Frankrike och världen oroar Besancenot, men han vill inte ge efter för ”fatalisterna” som ser Frankrike på väg mot en oundviklig seger för Marine Le Pen i presidentvalet 2027. Han varnar ändå för att det utgör en reell fara och uppmanar vänstern att åter ta upp anti-fascismens fackla ”också när det inte handlar om enskilda val”.

Till sist antog parlamentet den nya invandringslagen med stöd av RN [*Rassemblement national, Nationell samling, tidigare Front national*]. Författningsrådet kan visserligen komma att upphäva en del paragrafer i den, men anser du ändå att detta handlar om en ny ideologisk etapp för president Macron?

Denna lag utgör helt klart ett stort språng i politikerklassens utveckling i extremhögerens riktning. Den vittnar om det inflytande *Rassemblement national* (RN) skaffat sig, partiet har blivit en tankesmedja åt de nuvarande makthavarna. Det ökar trovärdigheten i tesen om att RN kan komma till makten.

¹ Ledande medlem av det franska vänsterpartiet NPA och facklig aktivist. Har ställt upp i 2 franska presidentval (fick båda gångarna drygt 4 % av rösterna).

Kampen är ännu inte över om invandringslagen. Efter demonstrationen den 14 januari väntar en ny den 21 januari. Vi kommer att samla maximalt antal krafter och låta alla som är emot den göra sig hörda. För Macron kommer denna lag att bli till en boja, till exempel vid det symboliska tillfälle då Manouchians kvarlevor ska placeras i Panthéon [Panthéon i Paris, platsen där de stora namnen i fransk historia placeras, ö.a.]. Att ge plats i Panthéon åt en av ledarna för FTP-MOI [Rörelsen av partisaner bland invandrade arbetare under andra världskriget, ö.a.] det går inte att kalla för ”på samma gång” [uttrycket *en même temps*, på samma gång, är något av symbolen för Macrons ideologi, en politik präglad av motsägelsefulla inslag, ö.a.] samtidigt som man driver igenom denna lag, det är skandalöst och moraliskt upprörande och politiskt oförenligt.

Presidentens olika attacker på det sociala området, i ett dystert läge internationellt, verkar leda mer till nedstämdhet än revolt. Hur ser du på stämningarna i landet?

Vi får inpräntat i oss att RN oundvikligt är på väg till makten. Själv är jag mer som revolutionären Auguste Blanqui som ogillade Historiens fatalister. Vänstern, oavsett inriktning, måste först och främst motsätta sig det fullbordade faktumets diktatur och verka för att det går i en annan riktning. Jag inser ju hur styrkeförhållandena ser ut och vet också att utvecklingen inte går att vända vare sig genom att gestikulera eller att blåsa upp sig, men Historien är inte någon linjär konstruktion, den består av vägskäl och förgreningar.

Det gäller att samla krafterna i de viktiga striderna som kampen mot extremhögern och dess idéer. Om det finns en fana som hela vänstern går att samla under så är det antifascismen. Det pågår en obehaglig utveckling i världen som måste bemötas med en bred front av agerande och motstånd i takt med tiden.

Vad beror denna obehagliga utveckling på och som går att konstatera inte bara i Europa, utan också i Latinamerika med Javier Milei i Argentina eller i Israel med Netanyahu?

Det som händer i Israel, det som händer i Europa och det som händer i Latinamerika, bortsett från enskildheter som har att göra med det konkreta läget på varje ställe, är tecken på att en cykel går mot sitt slut. Den som handlade om liberal globalisering av det slag vi upplevt i fyrtio år och som nu gäller de djupa och inneboende motsättningar det kapitalistiska systemet dras med.

Som alltid är slutet på en cykel inte synonymt med återgång till vad som rådde tidigare: en ny situation tornar upp sig, präglad av skärpta nationella intressen, rivalitet mellan imperialister och högintensivt lokala krig som i varje ögonblick hotar resten av världen. Det är som om världen tappat kontrollen över sin egen färdväg, som ett tåg som i full fart rusar mot avgrunden. Miljö- och klimatkatastrofen eller den senaste krisen kopplad till droghandeln i Ecuador är tecken på samma sak.

Politiskt skapa det strömningar inom extremhögern, nyfascistiska eller fascistiska – nu är det inte läge för seminarier om hur de ska karakteriseras. Marx jämförde revolutionen med ett tåg som drar mänskligheten framåt. Och även om Walter Benjamin gjorde den marxistiska retoriken till sin jämförde han revolutionens nödvändighet med den nödbroms mänskligheten måste dra i snarast och i full medvetenhet för att hindra kraschen. Och det är just det som är vänsterns uppgift idag: att omedelbart dra i nödbromsen!

Extremhögern har gått framåt starkt både i val och kulturellt sedan 2002 då yttersta vänstern utgjorde en viktig politisk möjlighet – du och Arlette Laguiller i *Lutte ouvrière* fick tillsammans 10 procent av rösterna i presidentvalet. Hur förklarar du extremhögers frammarsch och att den radikala vänstern i dag idag inte uppfattas som något politiskt alternativ?

Först och främst har det skett nederlag i klasskampen, bl a alldeles nyligen i kampen mot pensionsreformen. I det läget är det svårare att visa att solidaritet lönar sig. Frigörande projekt är aldrig så starka som när de bärs fram av tider av seger i handling. Men med tanke på den globala kris vi upplever är kampen inte något vi kan glömma. Allt förblir möjligt.

Men det finns också tendenser på djupet, bl a en önskan om ordning som förenklade projekt lätt kan fylla med hat. Hannah Arendt har analyserat detta i en rad sammanhang: det finns en social bas för en totalitär rörelse, som inte bara går att förklara genom förtrycket och det spel de härskande klasserna ägnar sig åt. Hon talar om en jordmån: ett tillstånd av ”förödelse”, ett slags högsta stadium av individualisering och uppsplittring av samhällsliga relationer. Och alla tankar på frigörelse måste utgå från detta förfärliga faktum för att kunna vara i fas med utvecklingen.

I det läget är vi tvungna att göra ett bokslut över vår egen historia, även om den aldrig upprepar sig på samma sätt. Det vi är med om är ingen repris på 1930-talet för nu är det inte ”den röda faran” som oroar den härskande klassen utan det globala kaos som på sikt hotar affärerna. Men hotet från fascismen är reellt med tanke på rasismen mot invandrarna eller antidemokratiska attacker. De tragiska misstag arbetarrörelsen stod för på 1930-talet riskerar däremot att upprepas i samma form: sekterismen, uppsplittringen, blindheten.

Är det den analysen som fått NPA att föreslå LFI en gemensam kampanj inför Europavalet 2024?

Jag sitter inte i ledningen för NPA längre, men jag ställer mig bakom den inriktningen som ju handlar om att uppmana vänsterkrafterna att tänka om. Men bortsett från själva valet krävs också en enhet bland de antikapitalistiska krafterna med en enad front mot högern och extremhögern i centrum. Enhet bakom en inriktning på konkret agerande som förmår ge näring åt den satsning på strategiska frågor som behövs för att kunna bli ett alternativ i massomfattning – något vi inte lyckats med hittills.

Extremhögern bedriver på sitt sätt en kamp för kulturell hegemoni och har gjort det alltmer ogenerat de senaste trettio åren! Då ankommer det på oss att svara med vår egen. För närvarande går vi igenom en enorm ideologisk luftgrop där vänstern i Frankrike verkat tappa kompassriktningen till den grad att den ibland framstår som omöjlig att känna igen ...

Omöjlig att känna igen i termer av politisk svaghet eller i termer av politisk linje?

I termer av politisk linje. Längre var kampen mot rasismen, i alla dess former, en hållpunkt som formade vänstern. Från Dreyfusaffären till de generationer som åstadkom motståndsrörelsen och arbetarrörelsen, för att inte tala om marschen för jämlikhet på 1980-talet. Den kampen handlade lika mycket om kamp mot antisemitism som mot islamofobi och fördomar mot svarta. Denna inriktning är grundläggande för vänstern precis som kampen mot kolonialismen, jag tänker då på exempelvis Vietnam och Algeriet.

Men sedan den 7 oktober förefaller vänstern ha tappat kompassriktningen och ser ut att ha drabbats av panik och börja ta avstånd från den ena efter den andra av sina värderingar. Dito för internationalismen, som blivit offer för den trista återkomsten för ”campismen” som går ut på att lagfästa maximin att ”fienden till min fiende är med nödvändighet min vän”. Vad som krävs är ett konsekvent synsätt och är vad som fått oss i NPA att slå fast vår solidaritet både med det palestinska, det kurdiska och det ukrainska motståndet.

Vänstern har ju på sistone blivit anklagad för antisemitism, för att vara i maskopi med Hamas, och inte heller NPA har sluppit undan anklagelsen. Har det gjorts tabbar när du tänker tillbaka på det som sagts sedan den 7 oktober? Har ni klarat av att hålla alla bollar i luften?

Jag tillhör en politisk strömning, Fjärde internationalen, där kamrater bar väskor fyllda med pengar eller vapen för FLN:s räkning. Det var vårt bidrag till den algeriska självständighetskampen. För min del fyller det mig med stolthet. Men det hindrade inte oss på den tiden att uttala vår oenighet eller rent av kritik av vissa metoder. Till exempel var vi emot attentat i blindo mot civila. Moraliska frågor av största betydelse eftersom en av förutsättningarna för att kampen för nationell befrielse skulle segra var att det koloniala samhället självt löstes upp.

För övrigt är inte Hamas och FLN samma sak. Vi är för det palestinska folkets rätt till självbestämmande då vi är för dess rätt till frigörelse. Och Hamas står punkt för punkt för motsatsen till frigörelse. I våra ögon kan massakrer av civila, vanärade kroppar eller våldtäkter aldrig betecknas som motståndshandlingar, det är barbariska gärningar. Jag har alltid tagit avstånd från sådant. Och den 7 oktober utgör inget undantag från den regeln.

Anklagelsen mot oss för att ursäkt terrorism är inget annat än en förolämpning mot vår historia. Varken här eller någon annanstans skulle jag ställa mig bakom uttrycket att ”ändamålet helgar medlen”. 1900-talets byråkratiska kontrarevolutioner ägnade sig just åt att entusiastiskt idissla den sortens paroller. Och exakt för att vi hela tiden sätter människoliv över allt annat får den öronbedövande politiska tystnad som råder runt den massaker som pågår i Gaza blodet att isas i mina ådror.

Det finns något som får mig att tänka på Orwell när man lyssnar till vilka ord som kommer till användning. Det heter att det inte är något krig för kolonial ockupation, utan en ”militär operation för att utplåna terrorismen”, alltså en insats för fred – och då är man inte långt från Orwells uttryck ”Krig är fred”. Exemplet är många: att som jag gjort delta i demonstrationer till stöd för det palestinska folket och kräva eldupphör har betecknats som brottsligt. Att vifta med den palestinska flaggan betraktas nu som en antisemitisk handling! Vilket vansinne!

En talesperson för Israels armé har utlovat att striderna i Gaza kommer att pågå ”under hela detta år 2024”. I Frankrike har mobiliseringen för stöd till palestinierna inte varit lika omfattande som i andra länder. Hur ska man agera för att få slut på massakrerna?

Ett stort ansvar vilar på oss för att solidariteten kommer till stånd här i de rika länderna. Den mobilisering som skett i USA – framför allt judar som utropar ”Inte i vårt namn!” – är oerhört betydelsefull. Den kampen sätter ett tryck i själva hjärtat på den makt som fungerar som skydd för den israeliska kolonialstaten.

Om en politisk tvåstatslösning ska bli av, med lika rättigheter för alla – två stater, en stat, ett federalt system ... – krävs förutom palestiniernas egen kamp att solidariteten organiseras i våra länder för att tvinga våra regeringar att frånta Israel allt logistiskt, ekonomiskt och militärt stöd och få slut på de fador vi bevittnar dagligen, maktlösa.

Det krävs ett politiskt uppvaknande och att vänstern tar sig ur sin letargi. Dessvärre verkar den franska vänstern alltför ofta vara fången i de regler som råder i det politiska systemet här. Ett presidentval avslutas och kandidaterna till nästa radar genast upp sig. Gott om ersättare på avbytarbänken som inte tänker på något annat än kaptensbindeln och mycket lite på laget. I fotbollen slutar det alltid illa. Lagkänsla, det är att tillsammans slå på samma spikar också när vi marscherar enskilt, för att återanvända ett gammalt uttryck!

Sekterismen är alltså det största hotet mot vänstern idag?

Det gäller att hålla stånd både mot sekterism och opportunism. Att stå solidarisk med det palestinska folket är det minsta, oavsett vilken organisation vi tillhör, och oavsett vilket tryck vi utsätts för i de rådande stämningarna. Vi döljer inte att vi är oeniga med en hel del av LFI:s

politik, men den svartmålning och isolering den organisationen utsätts för borde vara ett varningstecken för alla och envar.

När kriminalpolisen kallade NPA till förhör inom ramen för en utredning om ”apologi för terrorism” var det stöd vi fick nog så diskret. Vänstern må två sina händer, eller gnugga dem med orden ”rätt åt dem”, men om det skulle gå så illa att vi blev förbjudna skulle det raskt kunna drabba hela arbetarrörelsen. Och kanske rent av delar av Macrons anhängare – tänk bara på scenen då Laurent Jacobelli, deputerad för RN, kallade Belkhir Belhaddad från Macrons parti för ”slödder” ...

Långt från presidentkandidaternas stall finns exempel på att en ny generation är redo att ta vid och som kommit till uttryck i arbetarkamp, fackligt agerande, miljökamp, HBTQ-frågor ... Möjligheterna och resurserna finns. Men om vänstern fortsätter att ägna sig åt småskurna kalkyler inom ramen för det rådande systemet och med öppna ögon avstår från nya horisonter och politiska förhoppningar innebär det bara att man entusiastiskt gräver sin egen grav.

Jag hoppas att kampen mot invandringslagen ska bli en elektrochock. Och att hotet från fascismen ska få oss att på nytt sluta oss samman. Att vara revolutionär, brukade Alain Krivine säga, är också att inte låta sig bli cynisk eller blasé. Vi är många, många som kan bidra till att en enad och bred antikapitalistisk strömning gör sin stämma hörd.

Översättning: Björn Erik Rosin

Lästips

[Europavalet 2024 - Yttersta vänstern splittrad och marginaliserad](#) (2024)

Marceau Taburet: [Inför franska parlamentsvalen i juni 2022](#) (Bl a intervju med Olivier Besancenot)